

Ihmisoikeuskasvatus valtioneuvoston koulutusta ja lapsi- ja nuorisotyötä ohjaavissa ohjelmissa

Människorättsfostran i
statsrådets program som styr
utbildningen samt barn- och
ungdomsarbetet

Suomessa ei toistaiseksi ole laadittu kansainvälisten suositusten mukaista yleistä strategiaa tai toimintaohjelmaa, joka ohjaisi kaikkea ihmisoikeuskasvatusta ja -koulutusta. Tässä artikkelissa tarkastellaan, miten ihmisoikeuskasvatus- ja koulutus on huomioitu valtioneuvoston koulutuksen ja lapsi- ja nuorisotyön alueen keskeisissä ohjelmissa ja muissa relevanteissa linjauksissa.

Trots internationella rekommendationer saknas det i Finland tillsvidare en övergripande strategi eller ett handlingsprogram som skulle styra utbildning och fostran av mänskliga rättigheter. I den här artikeln granskas det hur människorättsfostran och människorättsutbildningen har beaktats i statsrådets centrala program som styr utbildningen och barn- och ungdomsarbetet. Även andra relevanta riktlinjer beaktas.

KUN VALTIOT RATIFIOIVAT kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia, ne sitoutuvat toimeenpanemaan sopimukseen sisältyvät velvoitteet kansallisella tasolla. Toteutustapa on valtion omassa harkintavallassa, mutta usein toteutus edellyttää sekä lainsäädännöllistä että poliittista ja hallinnollista ohjausta ja ohjeistusta eri tasoilla.

YK:n ihmisoikeuskasvatusta koskevan julistuksen (UN Declaration on Human Rights Education and Training) johdanto-osassa vahvistetaan sopimus pohjaisiin velvoitteisiin viitaten valtioiden velvollisuus taata, että koulutuksen tavoitteena on ihmisoikeuksien ja perusvapauksien toteutumisen vahvistaminen.

Artiklan 7(1) mukaan *valtioilla ja asianomaisilla viranomaisilla* on ensisijainen vastuu ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen edistämisestä ja turvaamisesta. Tämän velvoitteen toimeenpanosta tulee huolehtia kaikin käytettävissä olevin keinoin, mukaan lukien *lainsäädäntö, hallinnolliset toimenpiteet ja politiikat* (artikla 7[3]).

Edelleen artiklan 8(1) mukaan valtioiden tu-

NÄR STATER RATIFICERAR internationella människorättskonventioner förbinder de sig att nationellt verkställa de förpliktelser som följer av konventionerna. Hur detta sker får stater själva avgöra, men vanligen förutsätts såväl lagstiftande som politisk och administrativ styrning och anvisningar på olika nivåer.

I ingressen i *FN:s deklaration om människorättsfostran* (UN Declaration on Human Rights Education and Training) bekräftas med åberopande av avtalsbaserade förpliktelser staternas skyldighet att genom undervisning befordra respekten för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

Enligt artikel 7(1) åligger det i första hand stater och de relevanta myndigheter att främja och garantera människorättsfostran och människorättsutbildningen. Verkställandet av denna förpliktelse bör ske med hjälp av alla till buds stående resurser och relevanta medel, däribland *legislativa och administrativa åtgärder och politik* (artikel 7[3]).

lee politiikkojen ja strategioiden lisäksi kehittää eri tasoilla tarvittavia *ohjelmia ja toimintasuunnitelmia* ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen toimeenpanemiseksi, kuten integroimalla ihmisoikeuskasvatus koulujen ja koulutusten opetussuunnitelmiin.

Suomessa ei toistaiseksi ole laadittu kansainvälisten suositusten mukaista yleistä ihmisoikeuskasvatusta tai -koulutusta koskevaa strategiaa tai toimintaohjelmaa.

Tässä artikkelissa tarkastellaan sitä, miten ihmisoikeuskasvatus- ja koulutus on huomioitu valtioneuvoston koulutuksen ja lapsi- ja nuorisotyön alueen keskeisissä ohjelmissa ja muissa relevanteissa linjauksissa. Ihmisoikeuskasvatusta koskevaan julistukseen sisältyvään määritelmään nojaten pyritään vastaamaan kysymyksiin siitä, onko mainituissa ohjelmissa huomioitu:

1. Ihmisoikeuskasvatus ja -koulutus sinänsä
2. Yksittäisiä ihmisoikeusteemoja koskeva kasvatus ja -koulutus
3. Ihmisoikeusarvot ja -periaatteet
4. Ihmisoikeuksia kunnioittava toimintaympäristö
5. Voimaantumisen puolustamaan ihmisoikeuksia

Tarkastelun kohteena ovat ensisijaisesti

- *lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämishjelma* (LANUKE, 2012-2015, Valtioneuvoston periaatepäätös 8.12.2011)
- *koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma* (KESU, 2011-2016, Valtioneuvoston periaatepäätös 15.12.2011).

Näiden lisäksi huomioidaan

- nykyinen hallitusohjelma (Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma, 22.6.2011)
- kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma (2012-2013, Valtioneuvoston periaatepäätös 22.3.2012)
- sisäisen turvallisuuden ohjelma (2012-2015, Valtioneuvoston periaatepäätös 14.6.2012)

sekä temaattisesti relevantit

Vidare föreskrivs det i artikel 8(1) att staterna utöver politik och strategier bör utveckla *program och handlingsplaner* på olika nivåer för att genomföra människorättsfostran och människorättsutbildning, exempelvis genom att inkludera människorättsfostran i utbildnings- och läroplaner.

Trots internationella rekommendationer saknas det i Finland tillsvidare en övergripande strategi eller ett handlingsprogram för styrande av människorättsfostran och människorättsutbildning.

I den här artikeln granskas det hur människorättsfostran och människorättsutbildningen har beaktats i statsrådets centrala program som styr utbildningen och barn- och ungdomsarbetet. Även andra relevanta riktlinjer beaktas.

Avsikten är att utgående från definitionen i deklARATIONEN om människorättsfostran utreda om följande element har beaktats i dessa program:

1. Människorättsfostran och människorättsutbildningen i sig
2. Fostran och utbildning som handlar om enskilda människorättsteman
3. Människorättsvärden och människorättsprinciperna
4. En verksamhetsmiljö som respekterar de mänskliga rättigheterna
5. Egenmakt att försvara de mänskliga rättigheterna

Främst skärskådas det *barn- och ungdomspolitiska utvecklingsprogrammet* (2012-2015, statsrådets principbeslut 8.12.2011; nedan LANUKE) och *utvecklingsplanen för utbildning och forskning* (2011-2016, statsrådets principbeslut 15.12.2011; nedan KESU).

Dessutom beaktas det nuvarande *regeringsprogrammet* (regeringsprogrammet för statsminister Jyrki Katainens regering, 22.6.2011), *den nationella handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter* (2012-2013, statsrådets principbeslut 22.3.2012) och *programmet för den inre säkerheten* (2012-2015, statsrådets

- tasa-arvoselonteko (Valtioneuvoston selonteko naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta, VNS 7/2010)
- tasa-arvo-ohjelma (2012–2015) Valtioneuvoston periaatepäätös 14.6.2012)
- demokratian edistämistä koskeva periaatepäätös (Valtioneuvoston periaatepäätös 4.2.2010)
- demokratiakasvatusselvitys (OKM 2011:27)
- kansainvälisyyskasvatusta koskeva ohjelma (Kansainvälisyyskasvatus 2010, OKM 2007:11)
- lapsen oikeuksien viestintästrategia (työryhmämuistio, OKM 2010:14).

Ihmisoikeuskasvatus- ja koulutus tavoitteena tai toimenpiteenä

Tarkastelun perusteella voidaan todeta, että ihmisoikeuskasvatusta ja -koulutusta kansainvälisen ihmisoikeuskasvatuksen määritelmän eri elementit sisältävänä kokonaisuutena ei ole kirjattu keskeisiin koulutusta ja nuorisotyötä ohjaaviin ohjelmiin, LANUKEen ja KESUun, eikä myöskään muihin edellä mainittuihin ohjelmiin tai linjauksiin.

Tarve ihmisoikeuskasvatuksen vahvistamiseen on kuitenkin identifioitu *perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmassa* yleisellä tasolla, viitaten ihmisoikeuskasvatuksen tärkeyteen sekä edellytyksenä yksilön oikeuksien toteutumiseksi että oikeusperustaisen ajattelun vahvistamiseksi hallinnossa. LANUKEssa viitataan tarpeeseen varmistaa lasten ja nuorten kanssa työskentelevien koulutukseen oppisisältöjä, jotka käsittelevät tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja ihmisoikeuksia, työympäristön ja toimintakulttuurin muutosten aikaansaamiseksi.

Lapsen oikeuksien viestintästrategiassa korostetaan, etteivät tähänastiset kirjaukset peruskoulun opetus suunnitelman valtakunnallisissa perusteissa ja eri oppiaineiden perusteissa ole riittävät varmistamaan ihmisoikeuskasvatuksen toteutumista kouluissa.

Sisäisen turvallisuuden ohjelmaan on kirjattu ihmisoikeuskasvatusta opettajankoulutuksessa

principbeslut 14.6.2012). Vidare uppmärksamma vissa tematiskt relevanta dokument, dvs. *jämställdhetsredogörelsen* (statsrådets redogörelse om jämställdheten mellan kvinnor och män, SRR 7/2010), *jämställdhetsprogrammet* (2012–2015, statsrådets principbeslut 14.6.2012), *principbeslutet om främjandet av demokratin* (statsrådets principbeslut 4.2.2010) och utredningen om demokratiföstran (UBS 2011:27), *programmet för föstran till internationalism* (Föstran till internationalism 2010, UKM 2007:11) och *den nationella kommunikationsstrategin för barnets rättigheter* (arbetsgruppspromemoria, UKM 2010:14).

Människorättsföstran och människorättsutbildning som mål eller åtgärd

Utgående från översikten kan det konstateras att människorättsföstran och människorättsutbildning som en helhet inbegripande de olika elementen i den internationella definitionen av begreppet människorättsföstran inte har skrivits in i de centrala program som styr utbildningen och barn- och ungdomsarbetet, det vill säga LANUKE och KESU. Detta gäller också de andra program och riktlinjer som nämns ovan.

Behovet av att stärka människorättsföstran identifieras emellertid på ett allmänt plan i *den nationella handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter*. I detta sammanhang hänvisas till att människorättsföstran är viktig dels som en förutsättning för att individens rättigheter skall förverkligas, dels för att rättighetsbaserat förhållningssätt skall stärkas inom förvaltningen. I LANUKE refereras det till behovet att säkerställa att utbildningen för personer som arbetar med barn och unga omfattar studieinnehåll som behandlar jämställdhet, likvärdighet och mänskliga rättigheter i syfte att åstadkomma förändringar i omgivningen och verksamhetskulturen.

I *den nationella kommunikationsstrategin för barnets rättigheter* betonas det att de hittillsvarande skrivingarna i de riksomfattande grunderna för grundskolans läroplan och i

Ihmisoikeuskasvatusta ei vielä tunnisteta välineenä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

käsittelevän selvityksen toteuttaminen, jonka pohjalta tullaan tekemään suosituksia koskien opettajankoulutuksessa tarvittavia perustietoja ihmisoikeuskasvatuksesta (selvitystyö käynnistettiin syksyllä 2013). Myös *demokratian edistämistä koskevassa periaatepäätöksessä* viitataan demokratia- ja ihmisoikeuskasvatukseen suomalaisen demokratian keskeisenä haasteena.

Yksittäisiä ihmisoikeusteemoja koskeva kasvatusta ja koulutus

Yksittäisiä ihmisoikeusteemoja koskevan kasvatusta ja koulutusta osalta tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja demokratia on huomioitu kattavimmin. *Tasa-arvo-ohjelmaan ja -selontekoon* sisältyy tasa-arvoisältöjen integroiminen opettajankoulutukseen, opetustoimen täydennyskoulutukseen ja oppimateriaaleihin. Yhdenvertaisuus- ja syrjimättömyyskoulutusohjelman toteuttaminen eri oppilaitoksissa sisältyy puo-

grunderna för olika läroämnen inte är tillräckliga för att säkerställa att människorättsfostran genomförs i skolorna.

I programmet för den inre säkerheten har det skrivits in att människorättsfostran inom lärarutbildningen bör kartläggas och att det utgående från kartläggningen bör läggas fram förslag till rekommendationer för att alla inom lärarutbildningen skall få grundläggande information om människorättsfostran (utredningsarbetet inleddes hösten 2013). Också i *principbeslutet om främjande av demokratin* hänvisas det till demokrati- och människorättsfostran som den finska demokratin största utmaning för framtiden.

Fostran och utbildning om enskilda människorättsteman

I fråga om den fostran och utbildning som gäller enskilda människorättsteman har jämställdhet, jämlikhet och demokrati beaktats mest ingående. I *jämställdhetsprogrammet* och *jämställdhetsredogörelsen* sägs det att innehåll som gäller jämställdheten mellan könen bör integreras i lärarutbildningen och beaktas i fortbildning för personalen inom undervisningsväsendet och i läromedel. Genomförandet av ett utbildningsprogram för likabehandling och icke-diskriminering i läroanstalter på olika utbildningsstadierna ingår för sin del i ett jämlikhetsprojekt som nämns i *den nationella handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter*. Jämlikhetsprojektet är den del av kampanjen YES 5.

I LANUKE utlovas garantier för att man i samband med utvecklingen av examenstrukturen för den yrkesinriktade utbildningen för personer som arbetar med barn och unga beaktar bl.a. demokratifostran, likvärdighet och jämställdhetsfostran. De sistnämnda skall beaktas också som teman för tilläggs- och påbyggnadsutbildningen för personer som arbetar med barn och unga. Vidare hänvisas det till jämställdhetsarbete i den grundläggande utbildningen och i småbarnsfostran.

lestaan *perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmaan* kirjattuun yhdenvertaisuushankkeeseen (osa YES-5 -kampanjaa).

LANUKEssa luvataan varmistaa, että lasten ja nuorten kanssa toimivien ammatillisen koulutuksen tutkintorakennetta koskevien uudistusten yhteydessä mm. demokratiakasvatus ja yhdenvertaisuus ja tasa-arvokasvatus tulevat huomioiduksi ja että jälkimmäiset huomioidaan myös lasten ja nuorten kanssa toimivien lisä- ja täydennyskoulutuksen teemoina. Lisäksi viitataan tasa-arvotyöhön perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa.

KESUun tasa-arvokoulutus ei nimenomaisesti sisälly, mutta tasa-arvotietoisuuden edistäminen sisältyy koulutuksellisen tasa-arvon toimenpideohjelmaan, joka on osa KESUa.

Ihmisoikeuskasvatuksen kanssa temaattisesti limittäiset ja osittain päällekkäiset *demokratiakasvatusta ja kansainvälisyyskasvatusta* koskevat *linjaukset* huomioivat ihmisoikeuskasvatuksen yllättävän huonosti. Yksittäisiä viittauksia ihmisoikeuksiin kuitenkin löytyy.

Demokratiakasvatus sisältyy demokratian edistämistä koskevan periaatepäätöksen lisäksi LANUKEen ja KESUun osana aktiivisen kansalaisuuden tavoitetta. Kansainvälisyyskasvatustohjelmassa ihmisoikeudet ja tasa-arvo määritellään osaksi kansainvälisyyskasvatusta, mutta muuten ne jäävät vähäiselle huomiolle.

Lapsen oikeuksia ja erityisesti lapsen oikeuksien sopimusta (LOS) koskevan koulutuksen ja tiedotuksen systemaattisen toimeenpanon heikkous on ollut Suomessa pitkäaikainen ongelma, jota korjaamaan esitetyn *Lapsen oikeuksien viestintästrategian* toimeenpanoon ei kuitenkaan ole edennyt toivottavalla tavalla tavalla. Monet viestintästrategian suosituksista ovat relevantteja myös yleisen ihmisoikeuskasvatuksen näkökulmasta. Nimenomaisia viittauksia lapsen oikeuksia koskevaan koulutukseen sisältyy viestintästrategian lisäksi myös *perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmaan* ja LANUKEen.

I KESU ingår jämställdhetsutbildning inte explicit. Främjande av jämställdhetsmedvetenheten ingår dock i åtgärdsprogrammet för utbildningsmässig jämställdhet, som är en del av KESU.

Programmen för *demokratifostran* och *fostran till internationalism*, vilka tematiskt sett har mycket gemensamt med människorättsfostran och delvis överlappar den, beaktar människorättsfostran i överraskande liten utsträckning. Enstaka hänvisningar till de mänskliga rättigheterna förekommer dock i dem.

Demokratifostran ingår inte bara i *principbeslutet om främjande av demokratin utan också* i LANUKE och KESU, som en del av målet om ett aktivt medborgarskap. I *programmet för fostran till internationalism* definieras de mänskliga rättigheterna och jämställdhet som ett led i fostran till internationalism, men i övrigt ägnas de inte större uppmärksamhet.

Ett långvarigt problem i Finland är att utbildningen och spridningen av information om barnets rättigheter och särskilt om konventionen om barnets rättigheter (barnrättskonventionen, CRC) är osystematisk. Avsikten var att åtgärda problemet genom *den nationella kommunikationsstrategin för barnets rättigheter*, men strategin har inte genomförts på ett tillfredsställande sätt. Många av rekommendationerna i kommunikationsstrategin är relevanta också med avseende på den allmänna människorättsfostran. Uttryckliga hänvisningar till utbildning som gäller barnets rättigheter ingår förutom i kommunikationsstrategin också i *den nationella handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter* och i LANUKE.

Människorättsvärden och människorättsprinciper

Vad människorättsvärderingarna och människorättsprinciperna beträffar kan det konstateras att de mänskliga rättigheterna i fråga om värdegrunden för utbildning och fostran ingår åtminstone implicit i alla de granskade programmen. Explicita hänvisningar till dem

Ihmisoikeusarvot ja -periaatteet

Mitä tulee ihmisoikeusarvoihin ja -periaatteisiin, voidaan todeta, että koulutuksen ja kasvatuksen arvopohjan osalta ihmisoikeudet ovat mukana kaikissa tarkastelun kohteena olleissa ohjelmissa vähintäänkin implisiittisesti. Niihin viitataan usein myös eksplisiittisesti, esimerkiksi hallitusohjelmassa. Vastaavasti ihmisoikeusperiaatteet, kuten tasa-arvo, yhdenvertaisuus, syrjinnän ja rasismien kieltäminen ja osallisuus ovat varsin keskeisellä sijalla koulutuspoliittisessa tavoitteenasettelussa.

Oikeusperustaista lähtökohtaa ei kuitenkaan aina välttämättä tunnusteta tai huomioida. Linkki arvoista normeihin ja näiden linkittäminen ohjelmallisiin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin saattaa siten jäädä heikoksi, silloinkin kun ihmisoikeusnormit on kirjattu säädöspohjaan varsin näkyvästikin, kuten esim. LANUKE:n kohdalla.

Osittain ehkä tästä johtuen ihmisoikeuskasvatusta ei tunnusteta välineenä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. KESU:ssa yhdeksi perusopetuksen tavoitteista kuitenkin nimenomaisesti asetetaan opetuksellisten perusopetuksien takaaminen lapsille ja nuorille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta.

Ihmisoikeuksia kunnioittava toimintaympäristö

Ihmisoikeuksia kunnioittavan toimintaympäristön kehittämiseen on kiinnitetty melko runsaasti huomiota koulutusta linjaavissa ohjelmissa, sekä tavoitteenasettelussa että toimenpiteissä.

Osallistumista ja vaikuttamista tukevien mekanismien kehittäminen huomioidaan mm. osana demokratiakasvatusta ja opiskelijahuoltoa ja lasten, nuorten, perheiden ja koulujen välistä yhteistyötä. Koulukiusaamista, syrjintää ja rasismia pyritään ehkäisemään mm. tehostamalla toimia koulukiusaamisen vähentämiseksi ja lisäämällä suvaitsevaisuus- ja tapakasvatusta koulujen toiminnassa (KESU).

LANUKE:ssa todetaan, ettei kiusaamisessa ole kyse ainoastaan näkyviin nousseiden kiusaamistapausten käsittelystä, vaan koko

förekommer också, t.ex. i regeringsprogrammet. På motsvarande sätt intar människorättsprinciperna, bland dem jämställdhet, likabehandling, delaktighet, icke-diskriminering och icke-rasism, en mycket framträdande ställning i den utbildningspolitiska målsättningen.

Det förhåller sig ändå inte alltid nödvändigtvis så att den rättighetsbaserade utgångspunkten identifieras och beaktas. Sambandet mellan värderingar och normer och kopplingen från dem till programmässiga mål och åtgärder kan därmed bli vacklande även när människorättsnormerna intar en framträdande plats i de rättsliga grunderna, vilket är fallet t.ex. i LANUKE.

Det här kan vara en delorsak till att människorättsfostran inte identifieras som ett verktyg för att nå de uppställda målen. I KESU anges det dock uttryckligen som ett mål för den grundläggande utbildningen att garantera grundläggande pedagogiska och bildningsmässiga rättigheter för barn och unga oavsett bosättningsort, språk och ekonomisk ställning.

En verksamhetsmiljö som respekterar de mänskliga rättigheterna

Utvecklingen av en verksamhetsmiljö som respekterar de mänskliga rättigheterna har ägnats relativt stor uppmärksamhet i de program som drar upp riktlinjer för utbildningen. Detta gäller såväl målsättningen som åtgärderna i programmen.

Utvecklingen av mekanismer som stöder deltagande och påverkan beaktas bl.a. som ett led i demokratifostran, studerandevården och samarbetet mellan barn, unga, familjer och skolor. Det strävas också efter att förebygga skolmobbing, diskriminering och rasism, bl.a. genom intensifierade åtgärder för att minska skolmobbingen och genom ökad tolerans- och umgängesfostran i skolorna (KESU).

I LANUKE konstateras att det inte enbart handlar om att ta tag i mobbningsfall som uppdragats, utan om en total ändring av organisationens eller gemenskapens strukturer, ledning och verksamhetssätt och om att förebygga

organisaation tai yhteisön rakenteiden, johtamisen ja toimintatapojen kokonaisvaltaisesta muuttamisesta ja kiusaamisen ehkäisemisestä. Ihmisoikeussisältöjen lisääminen oppisisältöihin tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden ohella nähdään yhtenä keinona toimintakulttuurin muutosten aikaansaamiseksi.

Voimaantumisen tukeminen

Entä onko ihmisoikeudet huomioitu koulutuksessa tavalla, joka pyrkii voimaannuttamaan yksilöitä siten, että he aktivoituvat puolustamaan omia ja toisten oikeuksia?

LANUKEen ja KESUun sisältyvään aktiivisen kansalaisuuden ja maailmankansalaisuuden tavoitteeseen ymmärretään laaja-alaisesti kuuluvan myös ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuden puolustaminen mm. yhteiskunnallisen aktiivisuuden ja ympäristövastuullisuuden ohella. Perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmassa puolestaan kehittämistarpeeksi identifioidaan viranomaisten omistajuuden vahvistaminen perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi.

mobbning. Att studieinnehåll som tar upp mänskliga rättigheter införlivas med studieinnehåll som handlar om jämställdhet och likvärdighet ses som ett sätt att åstadkomma förändringar i verksamhetskulturen.

Egenmakt

Har de mänskliga rättigheterna då beaktats i utbildningen på ett sätt som ökar individernas egenmakt så att de aktiverar sig att försvara sina egna och andras rättigheter?

I LANUKE och KESU anges aktivt medborgarskap och världsmedborgarskap som mål. De förstås allmänt taget innebära bl.a. samhällligt engagemang och ansvar för miljön, vilket innebär att försvara mänskliga rättigheter och likställdhet. I den nationella handlingsplanen för grundläggande och mänskliga rättigheter åter identifieras det som ett utvecklingsbehov att myndigheternas bundenhet till att säkerställa de grundläggande och mänskliga rättigheterna stärks.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

1. Valtioneuvoston tulee laatia ihmisoikeuskasvatusta ja -koulutusta koskeva toimintaohjelma

Ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen systemaattiseksi toteuttamiseksi koko koulutusjärjestelmässä tulee laatia kansainvälisten suositusten mukainen erillinen toimintaohjelma tai strategia, jonka seuranta ja indikaattorit ovat ihmisoikeusperustaisia.

2. Ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen toimeenpano tulee valtavirtaistaa ylätason poliittiseen ja hallinnolliseen ohjaukseen

Ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen toimeenpano kansainvälisen määritelmän mukaisena kokonaisuutena tulee kirjata tavoitteeksi keskeisiin koulutusta ja nuorisotyötä ohjaaviin ohjelmiin ja valtavirtaistaa muihin relevantteihin poliittisiin ja hallinnollisiin ohjelmiin ja linjauksiin. Lisäksi tulee varmistaa, että ohjelmien seuranta ja indikaattorit ovat ihmisoikeusperustaisia.

3. Poliittisen ja hallinnollisen ohjauksen ihmisoikeusperustaisuutta tulee vahvistaa

Eritasoisen poliittisen ja hallinnollisen ohjauksen ihmisoikeusperustaisuutta tulee vahvistaa. Ihmisoikeusperustaisuus tulee huomioida myös erilaisten ohjelmien ja linjausten seurannassa ja indikaattoreissa.

4. Ihmisoikeuskasvatuksen suhde temaattisesti läheisiin kasvatusalueisiin tulee kirkastaa

Ihmisoikeuskasvatuksen kanssa temaattisesti läheisten ja limittäisten

ÄTGÄRDSFÖRSLAG

1. Statsrådet bör utarbeta ett handlingsprogram för människorättsfostran och människorättsutbildning

För att människorättsfostran och människorättsutbildning skall genomföras systematiskt i hela utbildningssystemet bör det utarbetas ett separat handlingsprogram eller en separat strategi i enlighet med internationella rekommendationer. Uppföljningen och indikatorerna bör vara människorättsbaserade.

2. Genomförandet av människorättsfostran och människorättsutbildning bör integreras i den politiska och administrativa styrningen på högre nivå

Genomförandet av människorättsfostran och människorättsutbildning som motsvarar den internationella definitionen bör inskrivas som en helhet som ett av målen i de centrala program som styr utbildningen och barn- och ungdomsarbetet. Det bör också integreras i övriga relevanta politiska och administrativa program och riktlinjer. Dessutom bör det säkerställas att programuppföljningen och indikatorerna är människorättsbaserade.

3. Det människorättsbaserade förhållningssättet i den politiska och administrativa styrningen bör stärkas

Det människorättsbaserade förhållningssättet i den politiska och administrativa styrningen på olika nivåer bör stärkas. Det människorättsbaserade förhållningssättet bör beaktas också

demokratiakasvatuksen ja kansainvälisyyskasvatuksen, kuten myös lapsen oikeuksia koskevien koulutuskokonaisuuksien ja muiden relevanttien teemojen kohdalla on tärkeää pohtia, miten nämä suhtautuvat toisiinsa ja miten koulutuskokonaisuudet voidaan suunnitella ja toteuttaa toisiaan vahvistavalla tavalla. Perus- ja ihmisoikeusperustaisen lähestymistavan vahvistaminen on tärkeää.

5. Ihmisoikeuskasvatus ja -koulutus tulee asettaa laadukkaan koulutuksen kriteeriksi

Ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen toteuttaminen on ihmisoikeusvelvoite, mutta ihmisoikeuskasvatuksen ja -koulutuksen integroiminen koko koulutusjärjestelmään tulisi nähdä myös laadukkaan koulutuksen keskeisenä kriteerinä.

vid uppföljningen av olika program och riktlinjer och i indikatorerna för dem.

4. Förhållandet mellan människorättsfostran och tematiskt närliggande områden bör förtydligas

När det gäller demokratifostran och fostran till internationalism, vilka har ett nära tematiskt samband med människorättsfostran och delvis överlappar den, samt när det gäller utbildningshelheter som gäller barnets rättigheter och andra relevanta teman är det viktigt att fundera på hur de förhåller sig till varandra och hur utbildningshelheter kan planeras och genomföras på ett sådant sätt att de stöder varandra. Det är angeläget att betona förstärkandet av ett rättighetsbaserat förhållningssätt.

5. Människorättsfostran och människorättsutbildning bör fastställas som ett kriterium för högklassig utbildning

Genomförandet av människorättsfostran och människorättsutbildning är en människorättsförpliktelse, men integreringen av människorättsfostran och människorättsutbildningen i hela utbildningssystemet bör också ses som ett viktigt kriterium för högklassig utbildning.